

Z p r á v a

(Ing. Jan Vybíral, ředitel BR Dolní Morava, o. p. s., duben 2010)

Zkušenosti z letnění rybníka Nesyt v roce 2007 a stav Lednických rybníků na jaře 2010

Na základě usnesení SR jsem soustředil a chronologicky seřadil všechny dostupné materiály, aby bylo možné si vytvořit obraz o odborných názorech a právním stavu důležitých věcí, týkajících se nejen tzv. letnění rybníka Nesyt v roce 2007, ale i péče o celou rybniční soustavu NPR Lednické rybníky, tak jak se vyvíjely v jednotlivých letech 2004 – 2010. Jedná se o pokus zaznamenání získané společné zkušenosti všech hlavních aktérů a obyvatel tohoto regionu, kterým jde v zásadě o společný cíl, kterým je trvale udržitelné zachování všech přírodních, sociálně-kulturních a ekonomických hodnot území Lednicko-valtického areálu a Biosférické rezervace Dolní Morava.

Zpráva je členěna do těchto částí:

1. Právní stav celé rybniční soustavy Lednické rybníky v roce 2010 (str. 1)
2. Některé související informace z let 2004 – 2006 (str. 2)
3. Časová posloupnost dokumentů a událostí v roce 2007 – Letnění rybníku Nesyt (str. 2 – 4)
4. Časová posloupnost dokumentů a událostí v roce 2008 (str. 4 – 5)
5. Časová posloupnost dokumentů a událostí v roce 2009 (str. 5 – 6)
6. Stav na rybníku Nesyt a NPR Lednické rybníky k 31.8.2009, resp. na podzim 2009 (str. 6 – 7)
7. Stanoviska odborných institucí a odborníků vydaných k tzv. letnění rybníku Nesyt (str. 7 – 9)
8. Vyhodnocení projektu tzv. letnění rybníka Nesyt (str. 9 – 11)
9. Stanoviska vybraných osobností ke stavu rybníků na jaře 2010 (samostatná příloha)

1. Právní stav celé rybniční soustavy Lednické rybníky v roce 2010

Rybníky Nesyt, Hlohovecký, Prostřední a Mlýnský jsou ve vlastnictví ČR. Do 30.6.2002 byl správcem rybníků OkÚ Břeclav, od 1.7.2002 je správcem AOPK ČR.

Zámecký rybník je ve vlastnictví ČR, Národní památkový ústav, s právem hospodaření NPÚ, odborné pracoviště Brno. Od roku 2004 není rybník rybářsky obhospodařován.

Rybník Nesyt obhospodařuje na základě nájemní smlouvy s AOPK Rybníkářství Pohořelice, a.s.

Rybníky Hlohovecký, Prostřední a Mlýnský obhospodařuje firma APH - rybníky, s r.o., na základě nájemní smlouvy s AOPK.

Definice letnění

(dle Ottova slovníku naučného)

Důležitým prostředkem k udržení výživné síly rybníka jest tzv. letnění. Rybník položí se na sucho a oseje přiměřenými plodinami buďto po jeden nebo po dva roky. Tím způsobem dosáhne se jednak hospodářského využití nánosů rybníčného, jednak podporuje se velmi vydatně rozmnožení potravy rybí, kterou poskytuje drobná zvířena vodní, po opětném napuštění rybníka hojněji se vyvinující.

2. Některé související informace z let 2004 - 2006

Rok 2004

Stojí za připomenutí, že již v roce 2004 vyvíjela BR D. Morava, o.p.s. (OPS), iniciativu, která nabízela systémové řešení pro celou rybniční soustavu Lednické rybníky, které z hlediska dlouhodobé udržitelnosti a potřeb jak ochrany přírody, tak mikroregionu LVA a rybníkářů spočívalo v nalezení souladu a vyváženosti podmínek pro uplatnění základních principů managementu kulturní krajiny,

kterými jsou: hledisko sociálně - kulturní, ekonomické a environmentální. Navrhovali jsme vyhlášení Výzkumného záměru MŽP ČR, v rámci programu Věda a výzkum (VaV), v němž by vybraná skupina odborníků z různých oborů systémově vyřešila všechny důležité otázky uplatněním mezioborového a regionálního nadhledu, jako jsou mimo jiných např.:

- optimální manipulační řád celé rybníční soustavy Lednických rybníků
- optimalizace hospodářského využití rybníční soustavy
- harmonogram odbahnění, nezbytných oprav investičního charakteru a další náležitosti bezprostředně související s dlouhodobým provozem soustavy v památkové zóně LVA
- plán péče o NPR Lednické rybníky jako konsenzus všech zúčastněných subjektů
- podmínky nájemní smlouvy a kontrolní mechanismy pro jednoho nájemce na celé soustavě, včetně zajištění dlouhodobé péče o všechny související pozemky na březích rybníků
- postavení BR Dolní Morava, o.p.s., jako koordinátora mezioborových aktivit v LVA

Na základě předběžné dohody s MŽP jsme navrhovali, aby koordinátorem a garantem výzkumu byla OPS. Pro zachování objektivních podmínek výzkumu jsme dále navrhli, aby na dobu výzkumu, ve smyslu § 61 a, zák. č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byla dočasně pronajata část (příp. celá) rybníční soustavy subjektu BR Dolní Morava, o. p. s. Po ukončení výzkumu a praktickém ověření komplexního managementu, např. včetně provádění parkové údržby vysoké zeleně a lučních ploch na březích rybníků, by byly připraveny podmínky dlouhodobé nájemní smlouvy. Následovalo by vyhlášení veřejné soutěže (výběrového řízení) na pronájem celé rybníční soustavy jednomu subjektu, který by nejlépe garantoval navržený komplexní management soustavy, která je (až na Zámecký rybník v Lednici) tzv. "na jedné vodě".

V této věci existuje korespondence mezi OPS a MŽP ČR a doklady, které jsou uloženy v archívu OPS.

Rok 2005 a 2006

Období relativního klidu, AOPK dokončuje zpracování podkladů pro návrh "Plánu péče o národní přírodní rezervace Lednické rybníky na období 2007 - 2011".

20.10.2006

Návrh ornitologické části plánu péče pro NPR LR na období 2006 - 2011. Lhůta na vyjádření všech relevantních subjektů 10 dnů. Rybníkáři ve svém vyjádření důrazně upozorňují na nutnost dopracovat vodní režim a manipulace s vodou v rámci celé rybníční soustavy.

27.12.2006

Rybníkářství Pohořelice, a. s., obdrželo návrh nájemní smlouvy na rybník Nesyt na rok 2007.

3. Časová posloupnost dokumentů a událostí v roce 2007 - Letnění rybníku Nesyt

2.1.2007

Rybníkářství Pohořelice zasílá AOPK podmíněně podepsané návrhy nájemní smlouvy na rybník Nesyt pro rok 2007 s upozorněním na vážné nedostatky a nesrovnalosti smlouvy, včetně nesplnitelných podmínek a nepřiměřených sankcí. Je uváděna například námitka proti odvolávce na *platný plán péče*, který však dosud nebyl ani předložen k projednání a povinnost zajistit zjevně odborně nezdůvodněnou kótu pro částečné letnění na úrovni 173 m n.m. pod hrozbou sankcí.

22.1.2007

Účastníkům řízení zaslán návrh "Plánu péče o NPR Lednické rybníky na období 2007 - 2011". Lhůta pro sdělení připomínek byla stanovena do 23.2.2007. Připomínky písemně sdělila i OPS. Většina z nich byla v PP zohledněna.

15.3.2007

Rybník Nesyt je "částečně letněn" a odpuštěn na kótu 173 m n.m. Objevuje se spousta ornitologických vzácností a to v nebyvalých počtech. Ornitologové jsou nadšeni.

4.5.2007

Jednání svolané z iniciativy senátora Hajdy v Sedleci. Předmětem jednání byly námítky občanů Sedlece a rybníkářů proti snižování hladiny v Nesytu s poukazem, že ve studních došlo k poklesu hladiny o více než 3 m a nastává efekt dalšího poklesu vody v rybníku odparem. Zástupce rybníkářů ing. Osička požaduje, aby se ztráta dotovala čerpáním vody ze soustavy VD Nové Mlýny. Zástupce AOPK S CHKO Pálava Matuška zdůraznil, že hlavním zájmem ochrany přírody, tedy státu, je na Nesytu ornitologie. Dr. Chytil připustil, že letnění nebylo nutné v takovém rozsahu.

30.5.2007

Rybníkářství Pohořelice zasílá dopis řediteli AOPK ČR Pelcovi "Nesyt - krizová situace". Upozornění, že v rybníce nastala krizová situace a vlivem nesmyslně stanovené kóty letnění zbývá již jen zbytek vody. Upozornění na možné škody, které mohou vzniknout následkem živelného zarůstání obnaženého dna biomasou, atd..., naléhavá žádost o jednání na místě samém. Upozornění, že ochrana přírody ztratila kredit u mnoha občanů v okolí rybníka.

5.6.2007

MŽP ČR vydává "Protokol o vypořádání připomínek a schvaluje "Plán péče o národní přírodní rezervace Lednické rybníky na období 2007 - 2011".

13.6.2007

Obec Hlohovec uspořádala tiskovou konferenci k problematice částečného letnění Nesytu. Rybníkářství Pohořelice připravilo písemný materiál, v němž mimo jiné kritizuje skutečnost, že AOPK zpracovávala plán péče 7 roků a nepřihlédla k vážným podnětům ze strany rybářů. Plán péče považují za nevyvážený a v případě experimentu s tzv. částečným letněním v roce 2007 dokonce v rozporu se zákonem č. 114/1992 Sb. Rybáři chtějí jasná pravidla, která však nikdo systémově nevytváří. O složité problematice bilance vody na celé soustavě nemůže rozhodovat skupinka ochránců, musí převážít názor vodohospodářů.

19.6.2007

Dopis Rybníkářství Pohořelice S CHKO Pálava, dr. Matuškově "Oznámení úhynu ryb". Naléhavá žádost o zajištění vody z důvodů možných dalších škod na rybníce Nesyt.

24.6.2007

APH rybníky, s. r. o., podala na ČIŽP OI Brno podnět k zahájení správního řízení ve věci porušení ustanovení §§ 29 a 50 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Podnět upozorňuje, že tzv. letněním na rybníku Nesyt se zasáhlo do přirozeného vývoje zvláště chráněných druhů živočichů (bukáček malý, zrzohlávka rudozobá, chřástal vodní, rákosník velký, sýkořice vousatá, kuňka ohnivá a rosníčka zelená).

28.6.2007

19. zasedání Zastupitelstva JMK se zabývalo mimo vlastní program rovněž problematikou letnění Nesytu. Radní dr. Vlašín na dotazy radních odpověděl, že z hlediska ochrany přírody je žádoucí taková činnost, která zvyšuje biodiverzitu. Z tohoto hlediska je letnění Nesytu pozitivní. Z ekonomického hlediska je to nesmysl. Způsob provedení letnění se mu jeví poněkud nešťastný.

9.7.2007

APH rybníky, s. r. o., podala na ČIŽP OI Brno podnět k zahájení správního řízení ve věci porušení ustanovení §§ 8, 9 a 59, zákona č. 254/2001 Sb. o vodách. K porušení zákona došlo vypuštěním rybníka Nesyt v jarních měsících.

10.7.2007

AOPK ČR odpovídá na dopis Rybníkářství Pohořelice, a. s.: AOPK nemůže ručit za škody způsobené suchem. V případě, že bude v rybníku Nesyt nižší hladina, než stanovuje nájemní smlouva, zakazuje se vodu z rybníka vypouštět. Podle nájemní smlouvy jsou rybníkáři povinni držet kótu na úrovni 173,00 m n.m. až do 15. 10. 2007, kdy se může rybník začít napouštět.

27.7.2007

Rybníkářství reaguje na dopis AOPK. Jedná se o podrobný rozbor mnoha nepřesností a nekorektností, kterých se AOPK dopustila. Dopis končí řadou otázek a apelem na řešení krizové situace.

24.8.2007

APH rybníky, s r. o., podala na ČIŽP OI Brno podnět k zahájení správního řízení ve věci porušení ustanovení § 29 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. K porušení došlo tím, že byl podél severního břehu rybníka Nesyt vysečen pruh rostlinné vegetace o šířce 40 - 50 m, čímž došlo ke změně dochovaného přírodního prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany NPR Lednické rybníky.

29.8.2007

Jednání svolané senátorem Hajdou v Mikulově na MěÚ ve věci rybníka Nesyt. Bylo stanoveno 6 okruhů jednání. Matuška za AOPK, SCHKO Pálava nepřipustil chyby v jednání ochrany přírody. Napadl rybáře, že si svévolně vypustili rybník sami. Nepřipustil, že by mělo být problémem odstranění biomasy ze zarostlého obnaženého dna rybníka. Nevysvětlil vztah k firmě, která likvidaci biomasy prováděla. Podle jeho názoru škody letněním nevznikly, pokud ano, ať je postižení uplatní řádně doložené. Osička za rybáře uvedl, že tvrzení Matušky jsou účelovou lží a Rybníkářství Pohořelice bude uvažovat o žalobě pro poškozování dobrého jména firmy. Vaďura z APH se podivil, jak může AOPK argumentovat, že vypuštění Nesytu na kótu 173 m n. m. k 15.3.2007 je podle podmínek schváleného plánu péče, když tento byl schválen až v červnu 2007? Hajda v závěru konstatoval nevstřícné chování ochrany přírody, která porušuje vlastní zákon, neuznává námitky a nenese žádnou odpovědnost.

13.9.2007

K problematice rybníku Nesyt byla vedena diskuse na úrovni správní rady OPS. Výsledkem bylo usnesení č. 2007/4/7.3 (zapsané v záhlaví této zprávy).

12.11.2007

AOPK ČR podala na JMK, OŽP žádost o schválení manipulačních a provozních řádů rybníků Nesyt, Mlýnský a Hlohovecký.

Monitoring tisku v roce 2007

Přílohou tohoto hodnocení je výběrová bibliografie článků z regionálního a celostátního tisku, které se zabývají problematikou letnění rybníka Nesyt. V období květen až srpen 2007 vyšlo celkem 24 článků, které se zabývaly danou problematikou. Z článků vyplývala polarizace názorů na letnění rybníku Nesyt, převažovala kritika postupu ochranářů. Materiál je uložen v archívu OPS.

4. Časová posloupnost dokumentů a událostí v roce 2008

13.2.2008

Zasedání vědecké rady BR Dolní Morava, o.p.s.

Po diskusi na téma letnění rybníku Nesyt v roce 2007 přijala vědecká rada tato usnesení:

- VR BR DM podporuje uskutečňování Plánu péče pro národní přírodní rezervaci Lednické rybníky na období 2007 - 2011.
- VR BR DM vyzývá ředitele BR DM, aby slovem i skutkem aktivně podporoval uskutečňování výše citovaného platného plánu péče.
- VR doporučuje řediteli o.p.s., aby v r. 2008 uspořádal vědecko-odborné setkání o problematice letnění rybníků v NPR Lednické rybníky.

3.6.2008

Prezentace AOPK ČR k NPR Lednické rybníky

AOPK ČR S CHKO Pálava vydala informační materiál (skládačku), ve které přehledným a názorným způsobem představila základní informace o letnění a jeho přínosu pro rostliny a živočichy. Ve skládačce je uveden grafický harmonogram letnění Lednických rybníků v letech 2007 - 2020 a přehledné tabulky monitorovaných druhů rostlin a ptáků, zjištěných na letněném rybníku Nesyt v roce 2007. V harmonogramu je věcná chyba, nesouhlasí grafický zákres s číselnou řadou čtyřletého cyklu.

20.6.2008

Vydání rozhodnutí JMK OŽP o schválení manipulačních řádů

Na základě žádosti AOPK ČR byly schváleny manipulační řády (MŘ) na rybníky Nesyt, Hlohovecký a Mlýnský kromě některých jejích částí. Neschválené části se týkaly zejména částečného letnění rybníků a udržování hladiny v hnízdním období okolo 15. 3. - 15. 7., stanovené S CHKO Pálava a to i v případě, že nebude dosaženo minimální provozní hladiny. AOPK se proti tomuto rozhodnutí odvolala k odvolacímu orgánu, kterým je MZe ČR.

28.11.2008

MZe ČR na základě podnětu odvolatele, AOPK ČR, zrušil rozhodnutí JMK OŽP o vydání rozhodnutí o schválení MŘ na rybnících Nesyt, Hlohovecký a Mlýnský a věc vrátil zpět na JKM k novému projednání.

5. Časová posloupnost dokumentů a událostí v roce 2009

16.3.2009

Rozhodnutí JMK o neschválení manipulačních řádů na rybníky Nesyt Hlohovecký a Mlýnský (podle návrhu AOPK ČR), podle ustanovení § 115 odst. 17 vodního zákona.

14.4.2009

AOPK ČR podala odvolání na MZe ČR proti rozhodnutí JMK OŽP z 16. 3.2 009 o neschválení manipulačních řádů na rybníky

12. - 13.5.2009

Seminář AOPK ČR k současné situaci v NPR Lednické rybníky

AOPK ČR představila výsledky biologických monitoringů, provedených pracovníky AOPK na rybníku Nesyt a prezentovala způsob hospodaření na Lednických rybnících. Představila koncepci péče o rybníky jako stavby ve střednědobé koncepci. Zmíněn byl problém s přemnoženým invazivním karasem stříbřitým. Z odborné a laické veřejnosti se zúčastnilo jen několik zájemců. Senátor Hajda na základě přednesených zpráv vzal některé své výtky vůči ochraně přírody zpět. AOPK přislíbila vydání sborníku přednášek.

23.7.2009

"Ptáci Lednických rybníků"

Byla vydána populárně odborná publikace RNDr. Petra Macháčka, CSc. O její vydání se zasloužila i BR Dolní Morava, o.p.s.

29.7.2009

Rozhodnutí MZe ČR o zamítnutí odvolání AOPK ČR proti rozhodnutí JMK o neschválení manipulačních řádů s tímto odůvodněním:

- Vzhledem k prováděcímu charakteru manipulačních řádů není třeba dohody s orgánem ochrany přírody podle § 65 z. č. 114/1992 Sb, jak tvrdí AOPK ČR.
- Schválení manipulačních řádů podle návrhu AOPK ČR by vedlo k nevhodnému využívání vody ve srážkově deficitní oblasti, což by mohlo mít za následek vyschnutí letněného rybníka či úhyn vodních živočichů a rostlin. Jedná se o rozpor s vymezenými účely podle § 1 odst. 1 vodního zákona, zejména účelu vztahujícího se k posílení zájmů ochrany přírody a krajiny, t.j.

přispívat k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závisících suchozemských ekosystémů.

- Vodní díla - rybníky jsou určeny k zajištění více účelů a žádný z nich (tedy ani ochranu přírody) nelze považovat za prioritní, neboť všechny vymezené účely mají identickou důležitost (bez ohledu na status odvolatele).
- Částečné letnění rybníků a držení hladiny v hnízdním období je v rozporu s povolením s nakládáním s vodami, neboť oprávněný je oprávněn nakládat s vodami pouze v povoleném rozsahu. V povolení s nakládáním s vodami je stanovena pouze kóta minimální provozní hladiny, která zajistí vyrovnané hospodaření s vodou. Zahrnutí kót částečného letnění a v hnízdním období je možné uskutečnit pouze v rámci řízení vedeném o změně povolení k nakládání s vodami nikoliv stanovením v návrhu manipulačního řádu.
- Účel předmětných vodních děl - rybníků musí vycházet z platného povolení k nakládání s vodami. V tomto povolení není jako prioritní uvedena ochrana přírody, nýbrž je vymezeno více účelů, z nichž žádný nelze upřednostňovat před ostatními účely a zájmy.
- V návrzích manipulačních řádů nestanovila AOPK ČR řešení otázky likvidace vegetace v částečně letněných rybnících, neboť nelze ponechat na libovůli odvolatele jestli, kdy a jak bude postupovat při zarostení obnažených dnů letněných rybníků.
- V návrzích MŘ není řešena otázka životaschopnosti vodních živočichů v období částečného letnění, zejména v případě, kdy by mohlo dojít k úplnému vyschnutí rybníků. Neřešením této otázky by nebyl naplněn jeden z vymezených účelů vodního zákona, spočívající v ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závisících suchozemských ekosystémů.
- Toto rozhodnutí je konečné a nelze se proti němu odvolat.

10. - 11.9.2009

Rybníky - významná součást kulturní krajiny Lednicko-valtického areálu - konference

BR Dolní Morava, o.p.s., a MZLU, ZF v Lednici uspořádaly v rámci 2. sekce programu "Tradice a trendy" konferenci, na které vybraná skupina odborníků přednesla přednášky a prezentace na dané téma. Přednášejícími byli: dr. Emil Kordiovský, ing. Karel Zlatuška, ing. Eva Horsáková, dr. Ivo Sukop, dr. Jiří Heteša, RNDr. Petr Macháček, JUDr. Martin Flora, RNDr. Libor Kabát. Konference byla určena všem, kterým záleží na optimalizaci procesů v kulturní krajině a hledají odpověď na otázky, týkající se parametrů trvalé udržitelnosti a objevování univerzálních hodnot kulturní krajiny. Motto konference bylo:

"Umožněme krajinným profesím převzít plnou odpovědnost za svěřenou část krajiny tím, že budeme důvěřovat jejich profesionálním schopnostem naplnit požadavky společnosti"

Výstupem celé konference bylo CD se všemi referáty. OPS zveřejnila referáty na svých webových stránkách.

6. Stav na rybníku Nesyt a NPR Lednické rybníky k 31. 8. 2009, resp. na podzim 2009

- Rybník Nesyt byl celý rok 2008 a 2009 na plné vodě, zaplavená biomasa se postupně ztrácela
- V roce 2008 byl částečně letněn Hlohovecký rybník. V roce 2009 nebyl letněn žádný z rybníků NPR Lednické rybníky. V rybníku Nesyt bylo zřetelné přemnožení sinic (voda byla zelená), což zde údajně nikdo z pamětníků nepamatuje. Hodnoty vody ukazovaly na blížící se kyslíkový deficit
- Není k dispozici schválený manipulační řád na celou NPR Lednické rybníky
- Ve smyslu rozhodnutí MZe ČR je nutné upravit plán péče na NPR Lednické rybníky
- Na Zámeckém rybníku v Lednici bylo v roce 2009 nebývale málo vodního ptactva. Vše nasvědčuje tomu, že v neobhospodařovaném rybníku obsádka ryb narostla do velikosti, která již není atraktivní pro rybožravé druhy ptáků a zřejmě došlo i k výrazné redukci zooplanktonu.
- AOPK ČR instaluje na rybník Nesyt sací bagr k započetí odbahňování.
- Od 24.8.2009 se začalo se spouštěním vody na Nesytu za účelem slovení rybí obsádky.
- AOPK zadala výrobu "slupu", jehož instalace při slovování rybníků NPR Lednické rybníky je důležitá pro odlov i drobných rybek karase stříbřitého.

- 7.11.2009 bylo zahájeno lovení rybníku Nesytu, bez mimořádného zájmu médií.
- Lovění rybníku Mlýnský doprovázejí televizní reportáže a novinové články, zdůrazňující problém přemnoženého karase stříbřitého na úkor ostatních chovaných druhů ryb.
- Manipulační řady na rybníky Lednické soustavy nejsou schváleny.

7. Stanoviska odborných institucí a odborníků vydaných k tzv. letnění rybníku Nesyt

7.6.2007

Česká geologická služba

Na základě iniciativy dr. Matušky z S CHKO Pálava byla ČGS požádána o součinnost při řešení medializovaného problému letnění rybníka Nesyt.

Podstata stanoviska ČGS: „Vzhledem k nepropustnosti sedimentů tvořících podloží rybníka Nesyt, vzhledem ke kolmataci dna a břehu tohoto rybníka a s přihlédnutím k nevhodným transmisním podmínkám pro podzemní vodu nelze v současné době předpokládat vzájemné hydraulické ovlivnění hladiny rybníka Nesyt a studní v obci Sedlec. Případné zaklesnutí hladiny podzemní vody ve studních je zapříčiněno pravděpodobně výrazně redukováným srážkovým úhrnem v měsíci dubnu 2007.“

24.7.2007

Zdeněk Adámek, výzkumný pracovník

K dnešnímu dni je sloveno 75 - 80% obsádky rybníka. Je velmi pravděpodobné, že při současném vývoji dojde k úhynu zbývající biomasy ryb v rybníce. Ponechání rybníka bez vody vedlo k úhynu prakticky veškeré permanentní fauny. Existuje fatální ohrožení populace chráněného listonoha letního ve výtažníku Jaroslav, pokud nebude eliminováno nebezpečí kyslíkového deficitu, které vznikne zastavením přívodu vody z rybníku Nesyt

25.7.2007 a 30.10.2007

Tomáš Randák, VÚRH JU Vodňany

Popisuje aktuální stav na rybníku Nesyt k uvedenému datu a konstatuje, že v důsledku tzv. "částečného letnění" nařízeného nájemní smlouvou mezi AOPK a Ryníkářstvem Pohořelice, a.s., došlo na Nesytu a na rybnících pod ním ke krizové situaci, jejíž důsledky se mohou projevit i v dalších letech. Velmi pravděpodobně bude docházet ke kyslíkovým deficitům, případně i k botulismu. V důsledku nedostatku vody hrozí obdobné problémy na celé soustavě. Jednoznačnou příčinou vzniklé situace je podmínka AOPK ČR snížit hladinu rybníka Nesyt na kótu 173 m n.m. bez odborného zdůvodnění. Necitlivé nařízení AOPK ČR významně poškodilo rybník Nesyt jako významný krajinný prvek a ohrozilo jeho nejdůležitější funkci - zadržování vody v krajině. Objektivní vyhodnocení dopadů nebude možné dříve než v roce 2008, poté co bude možné vyhodnotit vliv rozklad biomasy na kvalitu vody.

30.7.2007

Prof. Petr Spurný, MZLU Brno, vedoucí oddělení, Ústav zoologie, rybářství, hydrobiologie a včelařství

Zpracovaný plán péče nevychází z žádných relevantních odborných podkladů sledování stavu vodního prostředí a produkčního využití rybníků (Lednické soustavy) v předchozích letech. Jako prioritní a zřejmě jediný společenský zájem je předkládáno využití předmětných rybníků výlučně jako hnízdního substrátu pro vodní ptactvo a řízení vodního prostředí je zúženo na zajištění bohaté potravní základny pro toto ptactvo. Posuzovaný plán péče je natolik zaměřen na jednostranné využití Lednických rybníků a natolik neodborně a nereálně zpracován nejen z hlediska rybářského, ale i z pohledu principů ekologie vodního prostředí, že je třeba jej odmítnout jako celek. Jedná se o natolik závažný dokument, že musí být zpracován skutečně vysoce odborně na multidisciplinární úrovni, komplexně a v souladu s právním řádem ČR. Před vyhlášením pak musí být plán péče podroben veřejnému rigoróznímu oponentnímu řízení, což se v tomto případě rozhodně nestalo.

2.8.2007

Richard Faina, hydrobiolog, VÚRH JU Vodňany

Současný stav na Nesytu nelze dávat jako návod k hospodaření, které vede k dlouhodobé udržitelnosti ekosystému. Jednalo se o úplné letnění s možnými negativními důsledky v dalším roce.

3.8.2007

Ivo Příkryl, VÚRH JU Vodňany

V roce 2007 se jednalo o úplné letnění, které chov ryb v rybníku zcela vylučoval. V Nesytu chybí pelagiální plankton a na suchých částech dna zoobentos. K fatálnímu úhynu bezobratlých živočichů ale nedošlo, neboť řada druhů rybníčních živočichů je přizpůsobena k přežívání i dlouhodobého vysušení nádrží. Ptáci vázaní na zatopené rákosiny chybí. Ochrana je však vázána na celou rybníční soustavu. Letnění je z pohledu výskytu a vývoje některých ohrožených druhů a společenstev přínosem, ale hladina vody během letnění by měla být v následujícím období přehodnocena. Nevratné škody na Nesytu v důsledku letnění nehrozí, určité komplikace v dalším období to však vyvolá. Preferuje cestu vzájemné dohody mezi vlastníkem rybníční soustavy a nájemci.

Odborné stanovisko ke snížení hladiny rybníka Nesyt v roce 2007

Toto stanovisko je připraveno na základě žádosti Rybníkářství Pohořelice a.s. ze dne 9.7.2007, která byla zpracována výrobním náměstkem Ing. R. Osíčkou a adresovaná Výzkumnému ústavu rybářskému a hydrobiologickému Jihočeské univerzity, a na základě následné žádosti ředitele ústavu prof. Ing. O. Linhartu, DrSc. Přílohou žádosti jsou kopie dopisů adresovaných AOPK ČR a Správě CHKO Pálava, výsledky měření pH, kyslíku a teploty ve výtažnicích pod Nesytem (18. a 19.6.2007) a fotografie Nesytu u hráze pořízené pravděpodobně 25.5.2007. Před zpracováním stanoviska jsem ještě obdržel kopii dopisu Rybníkářství Pohořelice a.s. ze dne 27.7.2007 adresovaného řediteli AOPK ČR. Doplnkovým zdrojem informací je místní šetření ze dne 29.7.2007.

Problematiku hospodaření na Nesytu a na dalších rybnících v soustavě z pohledu ochrany přírody znám podrobněji od roku 1994 do r. 2003, kdy jsem se podílel na zpracování několika studií. V následujícím období jsem dění kolem Nesytu sledoval už jen zprostředkovaně. Na základě uvedených poznatků je však dost obtížné napsat vyvážené a přitom úplné stanovisko stručně. Proto se omezím jen na některé konkrétní problémy výslovně uvedené v žádosti Rybníkářství Pohořelice a.s. o posudek a na poznámky k dalším uvedeným dokumentům.

Otázky z žádosti o posudek ze dne 9.7.2007:

1) vliv na obsádku

Důsledkem částečného letnění je jednoznačně nutnost snížit iniciální obsádku úměrně zmenšené potravní nabídce a následně nižší produkci ryb, než v letech s normální hladinou vody. V případě dočasného letnění, kdy v průběhu vegetační sezóny může být hladina zvýšena, je možné adekvátní dosazení obsádky. V konkrétním případě Nesytu v roce 2007 jde již o úplné letnění, kdy chov ryb v rybníku je zcela vyloučen.

2) vliv na jiné živočichy včetně bezobratlých

Ekosystém rybníků se v důsledku manipulace s vodní hladinou včetně vypouštění během výlovů, v závislosti na změnách v rybí obsádce, vlivem hnojení a krmení a řady dalších faktorů velmi dynamicky mění. Tomu odpovídá i aktuální výskyt různých druhů živočichů a rostlin. Bylo by proto obtížné prokazovat, že došlo k nějakému poškození. V letošním roce v Nesytu prakticky chybí pelagiální plankton a na suché části dna zoobentos. Mělkou vodní plochu v centrální části rybníka kvůli přítomnosti vodních ptáků nelze kontrolovat. Proto pouze předpokládám, že v ní bude vysoká koncentrace fytofilních a bentických druhů zooplanktonu a zoobentosu, protože je silně eutrofizována ptačím trusem a není hustě zarybněna. To nevylučuje, že v důsledku vysokých letních teplot a nízké koncentrace kyslíku nedošlo k významnému úhynu populací některých druhů, jak již v minulosti v této rybníční sezóně bylo pozorováno. Nejde však o fatální úhyn, který by měl dlouhodobé následky (například pakomáři se budou v dalším období vyskytovat úměrně vyžíracímu tlaku obsádky, který je pro druhovou strukturu rybníčních společenství zásadním faktorem). Řada druhů rybníčních živočichů je přizpůsobena k přežívání i dlouhodobého úplného vysušení nádrží a po napuštění se opět objeví. Vliv letnění na rybníční biocenózu bude znatelný pravděpodobně v celé následující vegetační sezóně, avšak bez významného vlivu na chov ryb i podmínky pro předmět ochrany.

Z hlediska vodních ptáků, tzn. skupiny, které má současné hospodaření na Nesytu především sloužit, došlo v letošním roce nesporně ke změně druhové struktury a ptáci vázaní na zatopené rákosiny prakticky chybí. Ochrana je však vázaná na celou rybníční soustavu, nikoli jen na rybník Nesyt. Tyto druhy jsou schopny díky své pohyblivosti najít si náhradní lokality a v následujícím období se opět vrátí.

3) vliv na výtažníky

V situaci, která se v letošním roce vyvinula, není možno trvale pouštět do výtažníků pod Nesytem střík v maximálně povoleném množství. Předpokládám, že maximální průtok je však určen jen pro jejich napouštění. To v současnosti zřejmě není problém, protože přinejmenším skupina 4 výtažníků podél cesty od Nesytu do Hlohovce je plně napuštěná. Použití stříku k udržení koncentrace kyslíku v případě tak hypertrofních nádrží, jak výtažníky v současnosti jsou, nepřipadá v úvahu. Významnější je denní kolísání jeho koncentrace v důsledku procesů fotosyntézy a respirace. Aby měl střík nějaký význam, musel by zabezpečit výměnu alespoň 20 % vody každý den. V takovém případě by však došlo k vyplavení planktonu a chov ryb by byl závislý na drahých plnohodnotných krmných směsích a tedy i nerentabilní. Nemožnost použít přítok vody v maximálně povoleném množství je tedy komplikací, avšak neznemožňuje obvyklý chov ryb v této soustavě malých výtažníků.

Poznámky k dopisu Správě CHKO Pálava ze dne 19.6.2007:

1) nutnost stříku pro přežití obsádky

Vázat přežití obsádky v kaprových rybnících na přítok vody mimo superintenzivní chov nelze. Analogicky by se pak nedaly chovat ryby ani v Nesytu, protože přítok vody ve Včelínku je v letním období vzhledem k velikosti rybníka zanedbatelný. Proto ani koncentrace kyslíku v přítoku do výtažníků nemá velký význam. Skutečnost, že koncentrace kyslíku ve dvou přiložených kontrolách z 18. a 19.6.2007 je nejnižší v rybnících, kde je i nejnižší teplota vody, naznačuje, že příčinou nízké koncentrace kyslíku byl především pokryv hladiny okřehkem. Ten je v současnosti shrnut z hladiny a lemují břehy výtažníků.

2) vliv na test kontroly užítkovosti plemen kapra

Pokud by v důsledku slabého stříku došlo k podstatnému úhynu obsádky, byl by významnou škodou i zmařený test užítkovosti. Předpokládám však, že ryby různého původu jsou vysazeny do jednotlivých rybníčků společně se stejným rizikem úhynu při nízkých koncentracích kyslíku a k narušení testu nedošlo. Škoda tedy zřejmě spočívá jen v úhynu ryb 95 kg ryb. Prokázat příčinnou souvislost úhynu se stavem Nesytu a s kvalitou vody v přítoku v letošním roce by však bylo obtížné.

3) potřeba dočerpání z VD Nové Mlýny

Z hlediska potřeby přítoku vody do výtažníků pod Nesytem toto opatření není akutně potřebné - viz výše. Z hlediska chovu ryb v Nesytu, na který již bylo v letošním roce rezignováno, to rovněž není nutné. Z hlediska udržení rozsahu mělké vodní plochy v centrální části nádrže pro potřeby vodního prostředí je potřeba dočerpání vody na uvážení orgánů ochrany přírody. Z hlediska závlah okolních pozemků je to otázka případných vzájemných smluv a manipulačního řádu, jejichž obsah neznám a nemohu posoudit. Do budoucna bych však doporučoval, aby trasa vody na závlahu byla vedena mimo rybníky Nový a Nesyt.

Poznámky k dopisu řediteli AOPK ČR ze dne 30.5.2007:

1) úhrada povolené obsádky ryb

Požadavek úhrady ztrát na produkci povolené obsádky považuji za oprávněný, protože došlo k reálné škodě a zvýšeným nákladům. To se přirozeně netýká výpadku produkce v důsledku letnění, protože to je zahrnuto již ve výši nájmu.

2) výše vodní hladiny při částečném letnění, potřeba letnění vůbec

Částečné letnění požadují botanici kvůli rozvoji vegetace obnaženého rybničního dna (stačí cca 10 široký nezaplavený pruh podél vnitřního okraje rákosin v první polovině

vegetační sezóny, cca jedenkrát za 4 roky) a ornitologové kvůli bohaté potravní nabídce pro vodní ptáky na zarůstajících mělčinách (radikální snížení hladiny, celou vegetační sezónu). Částečné letnění jsme tedy doporučovali již v prvních studiích rybářského hospodaření na Lednických rybnících a to optimálně střídavě vždy dva rybníky v soustavě. Na Nesytu se k tomu ornitologové stavěli zpočátku odmítavě kvůli hnízdění hus, následně však stanovisko přehodnotili. Spor byl ovšem o rozsah letnění, tedy míru snížení hladiny. To je zvláště významné u Nesytu, protože je na něm závislé napouštění dalších rybníků v soustavě a to je navíc při rozdělení soustavy mezi 2 nájemce složitější. Částečné letnění Nesytu proběhlo již v první polovině roku 1995, kdy nebyly zaplaveny mělké zátoky u Sedlece a došlo zde k bohaté reprodukci obojživelníků a plošnému zarůstání mělčin především kamyšníkem, který následně husy zkonsumovaly. Efekt na vodní ptactvo byl ovšem menší, než v letošním roce. Částečné letnění na kompromisní dohodnuté hladině 173,8 m n.m. v r. 2003 mělo zcela mizivý efekt. Letošní rozsah snížení hladiny byl naopak zbytečně velký. Dá se tedy shrnout, že letnění je z pohledu výskytu a vývoje některých ohrožených druhů a společenstev přínosem, ale hladina vody během letnění by v následujícím období měla být znovu přehodnocena i vzhledem k letnímu odparu a potřebě vody do dalších rybníků v soustavě.

3) velikost odparu při nižší hladině (menší vodní ploše)

Nepřesné je tvrzení o velikosti odparu při snížené hladině. Intenzita výparu je sice vyšší kvůli vyšší teplotě mělké vody, avšak celkový objem odpařené vody je kvůli malé vodní ploše menší. Při normální vodní hladině letní průtok Včelínku nestačí doplňovat odpar. Během letnění při snížení zatopené vodní plochy již Včelínek může zabránit úplnému vyschnutí a může stabilizovat vodní hladinu na určité úrovni.

4) vliv letnění na množství vody v soustavě

Pokud by se neuvažovalo s částečným letněním dalších rybníků v soustavě, bylo by jakékoli rozsáhlejší letnění Nesytu problémem, protože by chyběla voda k jejich úplnému napuštění. Pokud po letnění Nesytu bude následovat částečné letnění Hlohoveckého a voda z výlovu Hlohoveckého a Prostředního se použije pro napuštění dalšího rybníka, pak deficit vody není tak významný. Záleží také na tom, zda hospodaření na jednotlivých rybnících bude jednohorkové nebo dvouhorkové. Na Nesytu by mělo být hospodaření zpravidla dvouhorkové kvůli dosažení normální hladiny na druhém horku. Na zbylých rybnících by mělo být zpravidla jednohorkové nebo dvouhorkové s částečným letněním na prvním horku. Dvouhorkové hospodaření vystačí s menším přítokem vody, je však spojeno s menší produkcí ryb a větším rizikem namnožení nežádoucích druhů ryb (hlavně karas stříbřitý a střevlička východní). V případě střídavého letnění rybníků v soustavě jsou každoročně zachovány podmínky jak pro ptáky vázané na rákosiny, tak pro ptáky preferující mělčiny a vlhké bahno i pro vegetaci obnaženého rybníčního dna.

5) letnění a funkce ptačí oblasti

Při hodnocení funkce a cílů ptačí oblasti nelze vytrhovat jeden rybník ze soustavy. Soustava Lednických rybníků je jedním celkem a proto místa vhodná pro výskyt a hnízdění cílových druhů se proto mohou měnit, aniž dojde k jejímu poškození.

6) riziko zarůstání dna vegetací

Letnění bylo až do 19. století prakticky jediným opatřením, které zvyšovalo výnos rybníků (ozdravení prostředí, uvolnění živin ze sedimentu). Se zavedením krmení a hnojení se stalo zbytečným a ustoupilo se od něj. Navíc při původně trojhorkovém hospodaření docházelo pravidelně k částečnému letnění na začátku hospodářského cyklu v rámci postupného plnění rybníků vodou. Na Lednických rybnících převažovalo trojhorkové

hospodaření do konce 19. století. Ve 20. letech 20. století již bylo pravidlem dvojhorkové hospodaření a od 50. let převažuje v soustavě jednohorkové hospodaření. Při jinak nezměněných podmínkách umožní přechod od trojhorkového k jednohorkovému hospodaření asi dvojnásobné zvýšení průměrné produkce. V těchto podmínkách znamená letnění jednorocní ztrátu produkce bez znatelného efektu v následujícím období. Proto rybářská praxe od letnění ustoupila a nahradila ho v podmínkách s dostatkem vody pro napuštění rybníků zimováním na sucho. Částečné letnění dna na začátku vegetační sezóny přetrvává u postupně naháněných plůdkových rybníků. K tříhorkovému hospodaření se v současnosti nedá vrátit nejen z důvodu menší produkce, ale také kvůli proběhlé eutrofizaci rybníků a výskytu invazních druhů ryb.

Osev dna kulturními plodinami během letnění je možný s tím, že poslouží buď jako tzv. zelené hnojení nebo se dokonce získá navíc zemědělská produkce z rybníční plochy a omezí se zarůstání ruderalními porosty. Cílem ovšem není odvoz živin z rybníka. Vzhledem k jejich zásobě v sedimentu by to bylo zcela neefektivní.

Současný stav porostů na dně Nesytu není katastrofický. Zejména kvůli suchému jarnímu počasí stabilní rákosiny neexpandovaly do plochy rybníka. Na děle obnažených mělkých částech rybníka převažuje nízká řídká vegetace obnaženého rybníčního dna. Ta je navíc spásána vysokými stavy hus. V hlubších částech se na vlhkém bahně uchytil místy nahusto i orobinec, ale není dosud příliš vysoký. Lokálně se uchytily i semenáčky dřevin, které však nepřežijí, pokud nebude letnění pokračovat i v následujícím roce. V příštím roce se po zaplavení vodou vegetace relativně neškodně rozloží.

Je však nutno důrazně upozornit, že v případě vlhčího počasí by biomasa vegetace mohla být násobně větší a její rozklad by vyvolal významné deficity kyslíku po zatopení vodou a ohrozil by i ptačí složku rybníční biocenózy. Sklizeň a odstranění takové biomasy z plochy rybníka by byla obtížně realizovatelná a velmi nákladná. Pokud by se nepodařilo dostatečně naplnit rybník ani v následujících letech (riziko víceletých přísušků s oteplováním klimatu významně roste), uchytily by se natrvalo i semenáčky dřevin a velmi zkomplikovaly hospodaření v rybníku. Stanovení vhodnější úrovně hladiny pro částečné letnění Nesytu proto považuji za velmi naléhavé.

Závěr

Nevratné škody na Nesytu v důsledku letnění zatím nehrozí, určité komplikace v dalším období to však vyvolá. Nelze také vyvozovat kategorické závěry z jednoho srážkově extrémního roku. Zásady hospodaření mohou být stanoveny jen pro průměrné (obvyklé) podmínky s přihlédnutím k jejich kolísání.

Na základě poznatků z letošního roku (deficit vody, vliv na vodní ptactvo) považuji za potřebné přehodnotit úroveň hladiny během částečného letnění Nesytu tak, aby se minimalizovaly problémy s vodou v celé soustavě a zásady hospodaření v ní se daly dlouhodobě uplatňovat. Je to především v zájmu ochrany přírody. Výsledky letošních pozorování vodního ptactva, způsob rozhodnutí o výšce vodní hladiny i plán péče by měly být veřejně přístupné přes internet.

Preferuji cestu vzájemné dohody mezi vlastníkem rybníční soustavy a nájemci před soudními podáními. Vlastníci si v nich mohou vynutit drobné ústupky, šlo by však jen o Pyrrhova vítězství. Zájmy ochrany přírody by stejně musely být uplatněny nějakou jinou formou. Za úvahu stojí i přehodnocení obsahu nájemních smluv, aby došlo k lepšímu souladu mezi smluvními partnery. Mohlo by se například počítat s platbami majitele za některé služby, jejichž náklady nelze předem správně zahrnout do výše nájemného.

31.8.2007

Eva Horsáková, site-manager LVA

Základním problémem LVA je neujasnění jeho hodnot ze strany státu, způsob jejich ochrany a dalšího rozvíjení. V harmonické kulturní krajině není možné preferovat jediný zájem a nezohlednit ostatní, které v krajině reálně dlouhodobě existují. Je třeba usilovat o zachování všech hodnot a nastavit optimální vztah mezi trvale udržitelnými způsoby hospodářského využívání krajiny, zájmy ochrany přírody v území a udržení hodnot komponované kulturní krajiny LVA.

11.1.2008

Stanovisko 11 terénních biologů a ochránců přírody k letnění Nesytu v sezoně 2007

Jan Sychra, Jiří Danihelka, Vít Grulich, David Horal, Michal Horsák, Josef Chytil, Milan Chytrý, František Kubíček, Jan Květ, Petr Macháček, Jan Roleček

Skupina biologů považuje letnění Nesytu za událost roku 2007. Letnění podle nich neskončilo ekologickou katastrofou, jak zaznělo v mediální kampani odpůrců letnění. Po 40 letech vytvořilo letnění optimální podmínky pro rozvoj vegetace obnažených rybníčních den teplých oblastí. Ve velkém počtu se vyskytoval např. merlík slanomilný, donedávna považován za nezvěstný druh české flóry. Z ptáků se zde zdržovalo 1500 racků chechtavých, 444 vodoušů bahenních, 115 vodoušů šedých, atd. Letnění nemělo podle biologů výrazně negativní vliv na vodní bezobratlé živočichy. Letnění je správným trendem, biologové doporučují striktní dodržování plánu péče o NPR Lednické rybníky.

21.10.2008

Vyhodnocení výsledků letnění rybníka Nesyt 11 biology

Jan Sychra, Jiří Danihelka, Jan Roleček, David Horal, Ivo Příkryl, Přemysl Heralt, Michal Horsák, Josef Chytil, František Kubíček, Jan Květ a Petr Macháček

V časopisu Živa č. 5/2008 vychází obsáhlý článek kolektivu autorů, biologů, s názvem "Letnění rybníka Nesyt v roce 2007". Plán péče o NPR Lednické rybníky se stal nástrojem ochrany přírody, která sleduje zvýšení biodiverzity na rybnících jako nejvyšší zájem vlastníka - státu. Článek popisuje průběh letnění a konstatuje, že i přes neplánované snížení hladiny vlivem nepříznivých okolností nedošlo ke škodám na rybách a rybník se podařilo i naplnit poměrně rychle novou vodou. Letnění splnilo ornitologická očekávání. Nadšení byli rovněž botanici. U vodních bezobratlých živočichů nastala redukce, ale většina bezobratlých disponuje různými mechanismy, které jim umožní v krátké době lokalitu opět kolonizovat. Že zůstávalo množství živočichů i po snížení hladiny dokazuje množství ptáků, kteří se na lokalitě zdržovali. Obavy rybníkářů, že během letnění došlo k úhynu fauny dna nelze brát vážně. Diverzitu ohrožuje nadměrná intenzita rybníčního hospodaření. Na 50 ha se odstranila narostlá biomasa posečením, odvozem nebo spálením, což bylo jen asi 1/5 obnaženého porostlého dna. Někteří z biologů se domnívají, že i toto opatření bylo zbytečné, neboť riziko deficitu kyslíku způsobeného rozkladem makrovegetace v sezoně následující po letnění je malé a povolená malá rybí obsádka si snadno najde místa s dostatkem kyslíku. Plán péče je zpracován tak, aby rybníky sloužily především k ochraně biodiverzity. Je třeba doladit optimální výšku hladiny pro částečné letnění v každém z rybníků. Důsledně praktikovat polointenzivní až extenzivní hospodaření ve smyslu plánu péče. To znamená pestřejší rybí obsádku než tomu bylo dosud. Rybníkáři se v tomto konceptu ocitají ve zcela nové roli. Zisky z produkce ryb budou mít minimální, ale zajišťující rentabilitu. Pokud budou podmínky pro ně neakceptovatelné, je to důvod k hledání jiného nájemce nebo jiné formy péče o danou lokalitu. Letnění rybníka Nesyt v roce 2007 bylo naplánováno jako nástroj péče o chráněné území a jako takové splnilo svůj účel. V žádném případě neskončilo ekologickou katastrofou, jak by se mohlo zdát podle mediální kampaně, kterou podnítily a přiživovaly odpůrci letnění. Biologové jsou přesvědčeni, že snížení produkce ryb na pěti procentech rybníční plochy v České republice je přijatelná cena za zachování cenných mokřadních společenstev v příznivém stavu.

2009

Stanislav Lusk, Ichtyologické oddělení Ústavu biologie obratlovců Akademie věd ČR v Brně

Oblast Soutoku Moravy a Dyje je jedinečná "evropsky významná lokalita" v rámci systému Natura 2000, která byla vymezena pro 10 „naturových“ druhů ryb. Oblast je bezbariérově spojena slovensko-rakouským úsekem Moravy přímo s Dunajem, což umožnilo návrat vzácných druhů (drsci, ježdici,

ostrucha, a další), které v minulosti v důsledku znečištění od nás vymizely. A v této ichtyologicky jedinečné a výjimečné lokalitě se dominantním druhem „stala“ nepůvodní invazivní ryba „karas stříbrný“ jako důsledek aplikace „Plánu péče“ v Národní přírodní rezervaci Lednické rybníky.

8. Vyhodnocení projektu tzv. letnění rybníka Nesyt

Obtížnost objektivního komplexního vyhodnocení vyplývá ze zásadní skutečnosti, kterou je fakt, že stát sice deklaruje, že všechny hodnoty kulturní krajiny, tedy i rybníků, jsou hodné zvláštního zřetele a tudíž je nutné je chránit a řádně spravovat, ale preferováním jednoho ze zájmů (ochrana přírody) připustil potlačování ostatních funkcí a to sociálně kulturních a hospodářských. Rybníky jako významné prvky v komponované krajině Lednicko-valtického areálu, zapsaného na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví, musí plnit všechny výše zmíněné funkce ve vzájemně vyváženém vztahu. Je zřejmé, že tato všeobecně akceptovatelná a vžitá zásada uplatňovaná ve všech vyspělých státech, nebyla v dostatečné míře uplatněna při tvorbě dlouhodobé koncepce Plánu péče o NPR Lednické rybníky.

V tomto směru se jeví jako důležité rozhodnutí MZe ČR z 29. 7. 2009, které v jednom ze svých zdůvodnění říká:

"Vodní díla - rybníky jsou určeny k zajištění více účelů a žádný z nich (tedy ani ochranu přírody) nelze považovat za prioritní, neboť všechny vymezené účely mají identickou důležitost"

Ochrana přírody své zájmy dlouhodobě prosazuje a prezentuje jako nejvyšší zájem státu, přičemž relativizuje ostatní hodnoty kulturní krajiny a zájmy jiných společenských skupin, které jsou součástí historicky a profesně dané dělby práce v kulturní krajině. Krajinné profese jsou nezastupitelné svými profesionálními aktivitami v managementu kulturní krajiny. Pro správné nastavení podmínek dlouhodobě udržitelné koncepce trvale udržitelného využívání přírodních zdrojů je důležitá kontinuální mezioborová výměna informací se snahou přijímat společná konsensuální rozhodnutí, která jsou podložena zpracovanými vědeckými oborovými studii a znalostmi vývojových trendů všech zásadních faktorů v kulturní krajině. Samozřejmě musí být vzájemná úcta a respekt mezi odborníky navzájem i vůči odborníkům z praxe. Některé chyby ochrany přírody, vyplývající z nerespektování těchto zásad, lze dokumentovat i na příkladu tzv. letnění rybníka Nesyt v roce 2007.

Ze získaných materiálů, stanovisek, rozhodnutí a dalších podkladů lze například odvodit, že absence širšího kolektivu odborníků z více oborů a vědeckých oborových studií při návrzích manipulačních a provozních řádů zapříčinila, že Plán péče o NPR Lednické rybníky byl významně zatížen jednostranným hlediskem a představami biologů, z nich především ornitologů a botaniků. Málo se dbalo na ostatní odborná hlediska v kontextu krajiny důležitá, jako je hydrologie, vodohospodářství, klimatologie, atd. Málo se dbalo na respektování a provázanost s ostatními krajinnými zákony, kterými jsou například vodní zákon, zákon o majetku ČR nebo i zákon o ochraně přírody a krajiny ve svých §§ 3 (VKP) a 12 (krajinný ráz). Přitom ochrana krajinného rázu je předmětem ochrany a dlouhodobým cílem ochrany přírody dle plánu péče 07-11. V tomto směru lze konstatovat absenci odborných studií garantovaných renomovanými specialisty z jiných oborů jako zásadní nedostatek.

Ze získaných podkladů rovněž vyplývá malá či žádná komunikace s oborovými specialisty i provozními manažery. Pokud se rybáři (a stejně i ostatní zainteresované subjekty) mohli vyjadřovat k připravovaným dokumentům, pak obvykle ve velmi krátkých, nedostatečných časových lhůtách. Do vlastní přípravy plánu péče nebyli jako místní znalci vtaženi vůbec, přestože by bylo logické, aby byli členy tvůrčího týmu. Ze strany rybářů Rybníkářství Pohořelice, a.s., bylo například poukazováno na řadu nebezpečí vyplývajících z nereálně stanovené kóty 173 m n.m. pro tzv. částečné letnění. Jejich názory nebyly respektovány ani vzaty v úvahu. Korespondence mezi Rybníkářstvím Pohořelice a AOPK Praha v roce 2007, již v průběhu tzv. letnění, a z něj vyplývajících problémů, je dokladem nepromyšleného přístupu ze strany AOPK, avšak bez viditelné snahy se domlouvat či dokonce řešit

operativně již vzniklé krizové situace. Opakovaně bylo ze strany AOPK alibisticky poukazováno na ujednání nájemní smlouvy, ze kterých vyplývalo, že veškerá odpovědnost za vzniklý stav je na nájemci.

Samostatnou kapitolou je expresivní způsob veřejné komunikace s AOPK ČR a MŽP ČR, který zvolila firma APH - rybníky, s r.o., jmenovitě ing. Vaďura. Při bližším rozboru korespondence však vyplyne, že AOPK ČR mu umožnila svými chybami, neodborností a nekompetentností účinné věcné i právní napadení vydaných dokumentů a konkrétních aktivit. Mediální kampaň a představování tzv. letnění rybníka Nesyt jako příklad neodpovědnosti ochrany přírody byla smutným výsledkem špatně připravené a nezvládnuté akce ze strany AOPK. Jakmile se letnění rybníka Nesyt ujalo v médiích jako kauza, dostala se AOPK ČR do nevýhodného postavení tím, že neuměla včas a srozumitelně sdělit veřejnosti význam celého projektu. Neměla na své straně dostatek odborných argumentů, které by prezentovali pokud možno renomovaní odborníci i z jiných oborů, například historici, zemědělci, pamětníci, vodohospodáři, klimatologové, atd. Byla patrná nepřipravenost komunikační strategie s obcemi a širokou veřejností. Příliš se zdůrazňovala pouze biologická hodnota projektu. Vůbec se předem nehovořilo o možných rizicích stanovené kóty částečného letnění, nezmiňoval se problém kalamitního přemnožení karase stříbřitého, nebyl připraven scénář jak na tyto problémy odborně a mediálně reagovat. Bylo příliš patrné, že projekt byl připraven bez užší spolupráce s rybáři a prosazen vlastně proti jejich vůli a odbornému přesvědčení a navíc bez dostatečné informovanosti obyvatel okolních obcí. Jako nešťastné se ukázalo opakované odvolávání se pracovníků ochrany přírody na schválený plán péče, který však byl oficiálně schválen až v době vrcholící krize 5.6.2007!

Výsledky celého procesu tzv. letnění z biologického hlediska, především ornitologických pozorování a botanických průzkumů, byly jedinečné, často překvapivé, rozhodně ale zajímavé pro odborníky i širokou veřejnost. Prezentace těchto výsledků byly na vysoké odborné úrovni a byly veřejností ochotně přijímány ve všech podobách, ať už jako dílčí vědecké zprávy, nebo v odborných publikacích, v denním tisku či v televizních reportážích. Hodnocení biologické stránky projektu skupinou odborníků je korektní a jejich navrhovaná managementová doporučení vyplývají z jejich specializací. Diskutabilní jsou jejich některé úvahy o škodlivé ekonomice rybníkářského hospodaření či úvahy o absolutním upřednostnění potřeb ochrany přírody.

BR Dolní Morava, o.p.s. (OPS) se aktivně angažovala v problematice koncepční péče o rybníky NPR Lednické rybníky jak svými podněty a návrhy systémového řešení, obsahujícího i péči o navazující komponovanou krajinu LVA (rok 2004, 2005), tak i svými stanovisky k předloženým návrhům a aktivitami a názory v tištěných materiálech, ve kterých dlouhodobě proklamuje názor na takovou koncepci plánu péče, která bude respektovat univerzální hodnoty kulturní krajiny zapsané na Seznamu světového dědictví UNESCO. Svými vystoupeními v rámci tiskových konferencí, odborných seminářů či u příležitosti prezentací výsledků letnění upozorňovala na nutnost konsenzu v zásadních otázkách, které mají mezioborový charakter. Kritizovala nepřipravenost a podcenění projektu ze strany AOPK ČR a nabídla spolupráci při řešení složité problematiky managementu Lednických rybníků a LVA v budoucnu.

OPS připravila v roce 2009 seminář o významu rybníků v širších souvislostech s odborníky více oborů jako základ pro zobecnění dané problematiky na mezioborovou úroveň. Je nadále připravena stát se platformou pro odbornou diskusi, hledání kompromisů a pro ujasnění si všech hodnot kulturní krajiny. OPS zastává a bude hájit názor, že je nutné v kulturní krajině ctít principy trvale udržitelného rozvoje a rozumného využívání přírodních zdrojů jako mezioborovou dohodu. Bude hájit rovnocennost a vyváženost mezi potřebami socio-kulturními, ekonomickými a environmentálními a nezastupitelnost krajinných profesí při každodenní aplikované ochraně přírody. Pro toto pojetí je připravena poskytnout nezávislou diskusní platformu.

Jan Vybíral, duben 2010